

AZRƏBAYCAN RESPUBLİKASI DAXILI İŞLƏR NAZİRLİYİ

POLİS AKADEMİYASI

KAFEDRA

“CİNAYƏT PROSESİ”

FƏNN:

“ HÜQUQ- MÜHAFİZƏ ORQANLARI”

ƏYANI TƏHSİL

M Ü H A Z İ R Ə

MÖVZU № 13. Azərbaycan Respublikasının vergilər orqanları

Vaxt : 4 saat.

Mühz : 2 saat

Sem: 2 saat

Tərtib etdi :

**“Cinayət” prosesı kafedrasının
rəisi, polis polkovniki h.ü.f.d**

Səyyad Ağayev

Mühazirə kafedra iclasında müzakirə edilməklə bəyənilmişdir.

Protokol № _____ “ _____ ” 2021–cı il.

BAKİ - 2021.

Mövzu 13. Azərbaycan Respublikasının vergi orqanları PLan

1. Dövlət vergi orqanlarının təyinatı. Vergi nəzarəti və onun həyata keçirilməsi formaları
2. Vergilər Nazirliyi: vəzifə, funksiyaları və strukturu
3. Dövlət vergi orqanlarında xidmət keçmənin xüsusiyyətləri

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası. 73-cü mad.
2. Azərbaycan Respublikasının Vergi Məcəlləsi. 2021-ci il.
3. Azərbaycan Respublikasının “Vergilər Nazirliyinin yaradılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 11 fevral 2000-ci il tarixli Fərmanı.
4. “Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə” Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 29 mart 2001-ci il tarixli Fərmanı.
5. Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsi. 214, 215-ci maddələr.
6. “Dövlət qulluğu haqqında” Azərbaycan Respublikasının 21 iyul 2000-ci il tarixli Qanunu.
7. “Dövlət vergi orqanlarında xidmət haqqında” Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə 12 iyun 2001-ci il tarixli Azərbaycan Respublikasının Qanunu.
8. A.F.Musayev, Y.A. Kəlbəyev, A.A.Hüseynov. Azərbaycan Respublikasının vergi xidməti: islahatlar və nəticələr. Bakı, 2002.
9. Sahibkarlığın inkişafına mane olan müdaxilələrin qarşısının alınması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 28 sentyabr 2002-ci il tarixli Fərmanı.
10. Vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyətə cəlb edilən şəxsdən maliyyə sanksiyalarının alınması Qaydalarının təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (29 mart 2001-ci il).
11. Vergi orqanlarının maddi həvəsləndirmə və inkişaf fondundan istifadə Qaydalarının təsdiq edilməsi barədə Nazirlər Kabinetinin Qərarı (31 may 2001-ci il).
12. Azərbaycan Respublikası dövlət vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri üçün xüsusi geyim forması və fərqlənmə nişanlarının təchizat normasının və istifadə müddətlərinin təsdiq edilməsi haqqında Nazirlər Kabinetinin Qərarı (25 oktyabr 2001-ci il).
13. Vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinə verilən xidməti vəsiqənin nümunəsinin təsdiq edilməsi barədə Nazirlər Kabinetinin Qərarı (05 mart 2002-ci il).

14. Azərbaycan Respublikası Vergilər Nazirliyinin Tədris Mərkəzinin yaradılması haqqında Nazirlər Kabinetinin Qərarı (05 iyun 2002-ci il).
15. Dövlət vergi orqanı əməkdaşlarının peşə etikası Kodeksi (VN-in A-66 nömrəli 18 may 2000-ci il tarixli əmri ilə təsdiq edilmişdir).
16. Dövlət vergi orqanlarına işə qəbul olunmaq üçün namizədlərin müsabiqəsinin keçirilməsi haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (15 aprel 2005-ci il).
17. Azərbaycan Respublikası Vergi xidməti işçilərinin peşə bayramı gününün təsis edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı.
18. Azərbaycan Respublikasının dövlət vergi orqanlarının tanınma nişanı, vəzifəli şəxslərinin xüsusi geyim forması və fərqləndirmə nişanları haqqında Əsasnamənin təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (09 fevral 2005-ci il).
19. Azərbaycan Respublikası vergi orqanlarında istifadə olunan xüsusi vasitələrinin, xidməti silah və onlar üçün sursatın Siyahısının təsdiq edilməsi haqqında AR Nazirlər Kabinetinin Qərarı (26 sentyabr 2001-ci il).
20. Dövlət vergi orqanlarına işə qəbul olunmaq üçün namizədlərlə müsabiqənin keçirilməsi Qaydaları (VN-in 11 may 2005-ci il tarixli əmri ilə təsdiq edilmişdir).
21. Azərbaycan Respublikası dövlət vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri üçün xüsusi geyim formasının və fərqləndirmə nişanlarının təchizat norması və istifadə müddətlərinin təsdiq edilməsi barədə AR Nazirlər Kabinetinin Qərarı (24 avqust 2005-ci il).
22. S.Həsənov. Azərbaycan Respublikası Vergi Məcəlləsinin kommentariyası (Ümumi hissə). Bakı, "Nurlan", 2005, 448 səh.
23. Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu (28 oktyabr 1999-cu il).
24. Əməliyyat-axtarış tədbirlərinin həyata keçirilməsində əməliyyat-axtarış subyektlərinin səlahiyyət bölgüsü haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (19 iyun 2001-ci il).
25. İnzibati xətalər haqqında işlərə baxmağa səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin Siyahısının təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı (28 sentyabr 2007-ci il).
26. Dərslik. M.Qəfərov, H.Eyvazov. Azərbaycan Respublikasının hüquq-mühafizə orqanları. Bakı, Qanun, 2011.
27. Azərbaycan Respublikası Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin Kommentariyası. Bakı, "Digesta" nəşriyyatı, 2007.
28. Cəfərquliyev M.Ə. Azərbaycan Respublikasının cinayət prosesi. Dərslik. Bakı, Qanun, 2005, 852 səh.

GİRİŞ

Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının tələblərini gözləməklə, vergi dövlət tərəfindən hüquqi şəxslərdən (müəssisə, firma və s.) və fiziki şəxslərdən (vətəndaşlardan) tutulan məcburi ödəmələrdir.

Azərbaycan Respublikasının iqtisadiyyatının idarəetmə strukturunu təkmilləşdirmək, dövlət maliyyə intizamını gücləndirmək, dövlət büdcəsinə daxil olmaların yığılmasının səmərəliliyini artırmaq məqsədini daşıyan vergi orqanlarının fəaliyyəti böyükdür. Belə ki, Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 11 fevral 2000-ci il tarixli Fərmanı ilə Azərbaycan Respublikasında dövlət vergi siyasətinin həyata keçirilməsini, dövlət büdcəsinə vergilərin və digər daxilolmaların vaxtında və tam yığılmasını təmin edən və bu sahədə dövlət nəzarətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı olan Vergilər Nazirliyi yaradılmışdır.

Respublikamızda son illər aparılan hüquqi islahatların nəticəsində vergi orqanlarının hüquq-mühafizə fəaliyyəti xeyli artmışdır. Belə ki, yeni Cinayət-Prosessual Məcəlləsinin 214.2.1-ci maddəsinə əsasən vergi orqanları təhqiqat, 215.5-ci maddəsinə əsasən isə istintaq aparmaq səlahiyyətlərinə malikdir. Bundan əlavə, dövlət vergi orqanları Azərbaycan Respublikası Prezidentinin müəyyən etdiyi səlahiyyətlər çərçivəsində əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirə bilirlər.

Müstəqil Azərbaycan Respublikasında ölkənin maliyyə-büdcə siyasətinin formalaşdırılmasında, iqtisadi potensialının artırılmasında, iqtisadi potensialının artırılmasında, onun müdafiə qüdrətinin möhkəmləndirilməsində, əhalinin sosial durumunun yaxılaşdırılmasında vergilər olduqca böyük əhəmiyyət kəsb edir.

Bu baxımdan ölkəmizin gəlir hissəsinin formalaşdırılmasının əsas mənbəyi olan vergilərin toplanmasını və hüquq-mühafizə fəaliyyətini həyata keçirən dövlət vergi orqanları haqqında mövzu vasitəsilə əldə edəcəyiniz nəzəri və hüquqi biliklər sizin gələcəkdə bir hüquqşünas kimi formalaşmağınızda mühüm rol oynayacaqdır.⁴

Sual 1. Dövlət vergi orqanlarının təyinatı. Vergi nəzarəti və onun həyata keçirilməsi formaları

Dövlət və hüquq nəzəriyyəsində vergilər ənənəvi olaraq dövlətin əsas əlamətlərindən biri kimi qəbul olunur. İqtisadi cəhətdən inkişaf etmiş qabaqcıl ölkələrin təcrübəsi göstərir ki, bu və ya digər ölkənin seçdiyi iqtisadi inkişaf modeli onun tətbiq etdiyi vergi sistemi ilə bilavasitə əlaqədardır. Çünki hər hansı məsələnin həlli ilə əlaqədar götürülmüş öhdəliklərin yerinə yetirilməsi üçün dövlətə zəruri həcmdə maliyyə vəsaitləri lazımdır. Həmin vəsaitlərin formalaşması və ümumiyyətlə, dövlətin maliyyə imkanları vergilərin vaxtında və tam həcmdə büdcəyə ödənilməsindən asılıdır.

Hüquqi dövlət quruculuğuna öz mövqeyini bildirən Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasının 73-cü maddəsində vergi barəsində göstərilmişdir:

" I. Qanunla müəyyən edilmiş vergihri və başqa dövlət ödənişlərini tam həcmdə və vaxtında ödəmək hər kəsin borcudur.

II. Heç kəs qanunla nəzərdə tutulmuş əsaslar olmadan və qanunla göstərilmiş həcmdən əlavə vergilər və başqa dövlət ödənişləri ödəməyə məcbur edilə bilməz".

Vergi - dövlətin və bələdiyyələrin fəaliyyətinin maliyyə təminatı məqsədilə vergi ödəyicilərinin mülkiyyətində olan pul vəsaitlərinin özgəninkiləşdirilməsi şəklində dövlət büdcəsinə və yerli büdcələrə köçürülən məcburi, fərdi, əvəzsiz ödənişdir.

Vergilərin toplanması əsasən vergi xidməti orqanları tərəfindən həyata keçirildiyi üçün dünyanın bütün ölkələrində dövlət vergi xidməti orqanları fəaliyyət göstərir.

Azərbaycan Respublikasında dövlət vergi orqanlarını Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi və bilavasitə ona tabe olan vergi orqanları təşkil edir.

Azərbaycan Respublikasının vergi qanunvericiliyini və vergi orqanlarının fəaliyyətinin hüquqi əsaslarını Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyası, Vergi Məcəlləsi və onlara uyğun olaraq qəbul edilmiş qanunvericilik aktları təşkil edir.

Vergi orqanları öz səlahiyyətləri çərçivəsində hüquq-mühafizə orqanlarının səlahiyyətlərini həyata keçirirlər. Vergi orqanları öz fəaliyyətini yerli dövlət hakimiyyəti orqanlarından asılı olmayaraq müstəqil həyata keçirirlər. Vergi orqanları tərəfindən onların səlahiyyətləri daxilində qəbul edilən qərarlar bütün hüquqi və fiziki şəxslər üçün məcburidir.

Vergi orqanları öz vəzifələrini mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları, maliyyə, digər hüquq-mühafizə və dövlət hakimiyyət orqanları ilə qarşılıqlı əlaqədə həyata keçirirlər.

Vergi orqanlarının vəzifələrinin yerinə yetirilməsi ilə əlaqədar digər dövlət hakimiyyəti orqanları vergi orqanlarına kömək etməyə və zəruri hallarda müəyyən edilmiş qaydada onlara lazımi məlumatları verməyə borcludurlar.

Azərbaycan Respublikasında aşağıdakı vergilər müəyyən edilir və ödənilir:

- 1) dövlət vergiləri;
- 2) muxtar respublika vergiləri;
- 3) yerli vergilər (bələdiyyə vergiləri).

Dövlət vergiləri dedikdə, Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilən və Azərbaycan Respublikasının bütün ərazisində ödənilməli olan vergilər nəzərdə tutulur.

Muxtar respublika vergiləri dedikdə, Naxçıvan Muxtar Respublikasında Vergi Məcəlləsinə müvafiq olaraq Naxçıvan Muxtar Respublikasının qanunları ilə müəyyən edilən və Naxçıvan MR-də ödənilən vergilər nəzərdə tutulur.

Yerli vergilər (bələdiyyə vergiləri) dedikdə, Vergi Məcəlləsində və müvafiq qanunla müəyyən edilən, bələdiyyələrin qərarlarına əsasən tətbiq edilən və bələdiyyələrin ərazilərində ödənilən vergilər nəzərdə tutulur.

Dövlət vergilərinə aşağıdakılar aiddir:

- 1) fiziki şəxslərin gəlir vergisi;
- 2) hüquqi şəxslərin mənfəət vergisi (bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisə və təşkilatlardan başqa);
- 3) əlavə dəyər vergisi (ƏDV);
- 4) aksizlər;
- 5) hüquqi şəxslərin əmlak vergisi;
- 6) hüquqi şəxslərin torpaq vergisi;
- 7) yol vergisi;
- 8) mədən vergisi;
- 9) sadələşdirilmiş vergi.

Muxtar respublika vergilərinə Naxçıvan Muxtar Respublikasında tutulan bütün dövlət vergiləri aiddir.

Yerli vergilər (bələdiyyə vergiləri) aşağıdakılardır:

- 1) fiziki şəxslərin torpaq vergisi;
- 2) fiziki şəxslərin əmlak vergisi;
- 3) yerli əhəmiyyətli tikinti materialları üzrə mədən vergisi;
- 4) bələdiyyə mülkiyyətində olan müəssisə və təşkilatların mənfəət vergisi.

Vergi orqanlarının hüquqları aşağıdakılardır:

1) Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada və hallarda kameral və səyyar vergi yoxlamalarını, operativ vergi nəzarətini keçirmək;

2) qanunla müəyyən edilmiş qaydada vergi qanunvericiliyinin pozulması ilə bağlı işlərə baxmaq, hüquqi və fiziki şəxslərin vergi borclarına faizlər hesablamaq, bu şəxslərə maliyyə sanksiyaları və inzibati cərimələr tətbiq etmək;

3) müəyyən edilmiş müddətlərdə ödənilməmiş vergilərin, faizlərin, maliyyə sanksiyalarının və inzibati cərimələrin qanunla müəyyən edilmiş qaydada dövlət büdcəsinə ödənilməsini təmin etmək;

4) vergi ödəyicilərinin hesablaşma, valyuta və ya digər hesablarından qanunvericiliyə müvafiq olaraq hesablanmış vergilər üzrə borcların və faizlərin, tətbiq edilmiş maliyyə sanksiyalarının dövlət büdcəsinə alınması üçün banklara və ya digər kredit təşkilatlarına icra (ödəniş) sənədi olan sərəncam vermək, inzibati cərimələrin alınmasını təşkil etmək;

5) "Əməliyyat-axtarış fəaliyyəti haqqında" Qanunla müəyyən olun-

muş hallarda və qaydada vətəndaşların vergi məsələləri ilə bağlı sorğusunu həyata keçirmək, binalara (yaşayış sahələri istisna olmaqla), qurğulara və torpaq sahələrinə daxil olmaq və baxış keçirmək, nəzarət qaydasında mal alqısını həyata keçirmək;

6) Cinayət-Prosessual Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada təhqiqat aparmaq;

7) Vergi Məcəlləsi və Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktları ilə vergi orqanlarının təyinatına uyğun olaraq nəzərdə tutulmuş başqa hüquqları həyata keçirmək.

Yuxarı vergi orqanları tabeliyində olan vergi orqanlarının və onların vəzifəli şəxslərinin qeyri-qanuni aktlarını və qərarlarını ləğv edə bilərlər.

Vergi orqanları öz səlahiyyətləri və hüquqlarına müvafiq olaraq aşağıdakı vəzifələri yerinə yetirməyə borcludurlar:

1) vergilərin düzgün hesablanmasına, tam və vaxtında ödənilməsinə nəzarət etməyə, vergi qanunvericiliyinə tam və dəqiq riayət etməyə;

2) vergi ödəyicilərinin hüquqlarını və qanuni mənafələrini gözləməyə və müdafiə etməyə;

3) vergi qanunvericiliyinin pozulması hallarına dair məlumatları toplamağa, təhlil etməyə və qiymətləndirməyə, belə halların baş verməsinə gətirib çıxaran səbəblərin və şəraitin aradan qaldırılması üçün müvafiq dövlət orqanlarına təkliflər verməyə;

4) vergi ödəyicilərinə vergi yoxlamalarının nəticələri haqqında aktın, habelə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda vergi orqanının qərarının surətini verməyə;

5) vergi ödəyiciləri tərəfindən artıq ödənilmiş vergi məbləğlərinin əvəzləşdirilməsi və ya geri qaytarılması, habelə vergi ödəyicilərindən düzgün tutulmayan vergi məbləğlərinin, maliyyə sanksiyalarının, faizlərin və inzibati cərimələrin geri qaytarılması üçün qanunvericiliklə müəyyən edilmiş tədbirləri görməyə;

6) tabeliyində olan vergi orqanlarının fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirməyə;

7) Vergi Məcəlləsi və Azərbaycan Respublikasının digər qanunvericilik aktları ilə vergi orqanlarının təyinatına uyğun olaraq müəyyən edilmiş digər vəzifələri həyata keçirməyə.

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri dövlət qulluğundadırlar. Bu öz əksini "Dövlət qulluğu haqqında" Qanunun 2.3-cü maddəsində tapmışdır. Vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri Vergilər Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada vəzifəyə təyin və vəzifədən azad olunur.

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri elmi, pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyəti istisna olmaqla, heç bir sahibkarlıq və digər ödənişli fəaliyyət növləri ilə məşğul ola bilməzlər.

Vergi orqanları və onların vəzifəli şəxsləri (vergi orqanlarında işlədikləri dövrdə və ya işdən çıxdıqdan sonra) xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən, vergi ödəyiciləri haqqında əldə etdikləri və ya onlara etibar edilən hər hansı məlumatın məxfiliyini qorumağa borcludurlar.

Kommersiya (vergi) sirri vergi orqanları, onların vəzifəli şəxsləri tərəfindən qanunla nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla açılmamalıdır.

Vergi Məcəlləsinin 30.5-ci maddəsində əks etdirilən müddəalara əsasən, Kommersiya (vergi) sirrini təşkil edən məlumatların itirilməsi və yaxud belə məlumatların açılması qanunla nəzərdə tutulmuş məsuliyyətə səbəb olur.

Dövlət hakimiyyəti orqanları və onların vəzifəli şəxsləri Kommersiya (vergi) sirrini təşkil edən məlumatları əks etdirən sənədləri həmin sənədləri onlara təqdim etmiş vergi orqanlarına qaytarmalıdırlar. Qanunun tələbinə görə, vergi ödəyicisinə aid məlumat yalnız onun yazılı icazəsi ilə digər şəxsə verilə bilər.

Vergi orqanları vergilərin tam və vaxtında yığılmasını təmin etmək məqsədi ilə vergi nəzarətini həyata keçirirlər. **Vergi nəzarəti** vergi ödəyicilərinin və vergitutma obyektlərinin uçotuna, habelə vergi qanunvericiliyinə riayət olunmasına vahid nəzarət sistemidir.

Yerli vergilərin (bələdiyyə vergilərinin) qanunvericiliyə uyğun olaraq hesablanmasına, tam və vaxtında ödənilməsinə nəzarət bələdiyyələrin vergi xidməti orqanları tərəfindən həyata keçirilir.

Vergi orqanları vergi nəzarətini vergi ödəyicilərinin və vergitutma obyektlərinin uçotunu aparmaqla, uçot və hesabat məlumatlarını yoxlamaqla, vergi ödəyiciləri və digər şəxslər arasında sorğu aparmaqla, gəlir əldə etmək üçün istifadə olunan binalara baxış keçirməklə və Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş digər formalarda həyata keçirirlər.

Vergi orqanları tərəfindən keçirilən yoxlamalar kameral və ya səyyar ola bilər.

Kameral vergi yoxlaması vergi orqanı tərəfindən yerlərə getmədən vergi orqanında olan, vergi ödəyicisi tərəfindən təqdim edilən vergi hesabatları, habelə vergilərin hesablanmasını və ödənilməsinə özündə əks etdirən və vergi ödəyicisinin fəaliyyəti haqqında vergi orqanında olan digər sənədlər əsasmda keçirilir. Kameral vergi yoxlaması vergi ödəyicisi tərəfindən verginin hesablanması və ödənilməsi üçün əsas olan sənədlərin vergi orqanına təqdim edildiyi gündən 30 gün müddətində keçirilir.

Kameral yoxlama aparmaq üçün vergi ödəyicisindən təqdim olunmuş bəyannamə ilə bağlı sənədlərdə olan məlumatlar arasında ziddiyyət və ya səhv aşkar edildikdə vergi orqanı vergi ödəyicisindən əlavə məlumat, sənəd və izahat tələb edə bilər. Kameral yoxlama zamanı vergi bəyannaməsində Vergilərin düzgün hesablanmaması (vergi məbləğinin az və ya artıq göstərilməsi) aşkar edildikdə, vergi ödəyicisinə 5 gün müddətində Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi formada vergi orqanı tərəfindən vergilərin hesablanmasına dair bildiriş göndərilir. Bildirişdə hesablamaların səbəbləri və vergi ödəyicisinin AR VM-in 62-ci maddəsinə uyğun olaraq şikayət etmək hüququ göstərməlidir. Kameral yoxlama aparmaq üçün zəruri olan vergi bəyannaməsi üzrlü əsas olmadan AR VM-də müəyyən olunmuş müddətdə təqdim edilmədikdə, AR VM-in 67-ci maddəsinə (vergitutma obyektinin ayrı-ayrı hallarda müəyyən edilməsi qaydaları) müvafiq olaraq vergilər hesablanır.

Səyyar vergi yoxlaması vergi orqanının qərarına əsasən həyata keçirilir. Səyyar vergi yoxlaması növbəti və növbədənkenar ola bilər.

Növbəti səyyar vergi yoxlaması keçirildikdə, vergi orqanı tərəfindən vergi ödəyicisinə vergi yoxlamasının başlanmasından azı 15 gün əvvəl yazılı bildiriş göndərilir. Növbəti səyyar vergi yoxlaması ildə bir dəfədən çox olmayaraq keçirilir və 30 gündən artıq davam edə bilməz. Müstəsna hallarda yuxarı vergi orqanının qərarına müvafiq olaraq səyyar vergi yoxlamasının keçirilməsi müddəti 90 günə qədər artırıla bilər.

Növbədənkenar vergi yoxlaması vergi orqanları tərəfindən aşağıda göstərilən hallarda keçirilə bilər:

1) verginin hesablanması və ödənilməsi üçün zəruri olan vergi hesabatı sənədləri müəyyən edilmiş müddətdə və bu barədə vergi orqanının xəbərdarlığından sonra da təqdim edilmədikdə;

2) vergi yoxlamasının nəticələri üzrə tərtib edilmiş aktda dürüst olmayan və (və ya) təhrif olunmuş məlumatlar aşkar edildikdə;

3) ƏDV üzrə artıq ödənilmiş vergi, faiz və maliyyə sanksiyası digər vergilərin və maliyyə sanksiyalarının ödənilməsi hesabına və ya sonrakı öhdəliklər üzrə ödəmələrin hesabına aid edildikdə;

4) artıq ödənilmiş vergilərin, faizlərin və maliyyə sanksiyalarının qaytarılması barədə vergi ödəyicisinin ərizəsi daxil olduqda;

5) vergi orqanının əldə etdiyi mənbəyi bəlli olan hər hansı məlumat əsasında vergi ödəyicisinin gəlirlərinin və ya vergitutma obyektinin gizlədildiyi (azaldıldığı) aşkar edildikdə;

6) cinayət-prosessual qanunvericiliyinə uyğun olaraq məhkəmənin və ya hüquq-mühafizə orqanlarının vergi yoxlamalarının keçirilməsi barədə müvafiq qərarı olduqda.

7) AR VM-in 42.4-cü maddəsində göstərilən sənədlər (vergi nəzarətinin həyata keçirilməsi və AR-in tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə əsasən daxil olmuş sorğuların icrası ilə bağlı zəruri olan sənədlər və ya onların lazımi qaydada təsdiq edilmiş surətləri vergi orqanının müraciətinə əsasən vergi ödəyicisi tərəfindən 20 gün müddətində təqdim edilməlidir) həmin maddədə göstərilən müddətdə təqdim edilmədikdə və ya dürüst olmayan, yaxud təhrif olunmuş məlumatlar təqdim edildikdə;

8) vergi ödəyicisi olan hüquqi şəxsin ləğv edilməsi, yenidən təşkil edilməsi və ya fiziki şəxsin hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyətinə xitam verilməsi barədə müraciəti olduqda.

Səyyar vergi yoxlaması iş günü və vergi ödəyicisinin iş vaxtı ərzində keçirilir.

Beləliklə, suala nəticə olaraq qeyd edirik ki, vergi nəzarəti vergi orqanlarının və gömrük orqanlarının, onların vəzifəli şəxslərinin səlahiyyətləri hədlərində Vergi və Gömrük məəcəllələrinə və digər qanunvericilik aktlarına müvafiq olaraq həyata keçirilir.

SUAL 2. Vergilər Nazirliyi: vəzifə, funksiyaları və strukturu

Azərbaycan Respublikasının *Vergilər Nazirliyi* (bundan sonra Nazirlik) Azərbaycan Respublikasında aparılan vahid maliyyə və büdcə siyasəti çərçivəsində dövlət vergi siyasətinin həyata keçirilməsini, dövlət büdcəsinə vergilərin və digər daxilolmaların vaxtında və tam yığılmasını təmin edən və bu sahədə dövlət nəzarətini həyata keçirən mərkəzi icra hakimiyyəti orqanıdır.

Respublika Prezidentinin 11 fevral 2000-ci il tarixli Fərmanına əsasən, Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi yaradılmışdır. Vergilər Nazirliyi öz fəaliyyətində Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasını, Vergi Məcəlləsini və digər qanunlarını, Prezidentin fərman və sərəncamlarını, Nazirlər Kabinetinin qərar və sərəncamlarını, habelə "Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi haqqında" Əsasnaməni (29 mart 2001-ci il, № 454) rəhbər tutur. Həmin Əsasnaməyə əsasən Nazirliyin vəzifələri aşağıdakılardır:

1) öz səlahiyyətləri daxilində AR-in dövlət vergilərinin və digər büdcə daxilolmalarının düzgün hesablanmasına, onların vaxtında və tam məbləğdə dövlət büdcəsinə köçürülməsinə, vergi qanunvericiliyinə riayət olunmasına nəzarət etmək;

2) vergi qanunvericiliyi ilə bağlı vergi ödəyicilərinə məlumatların verilməsini, vergilərin hesablanması və ödənilməsi barədə onlara əvəzsiz olaraq izahatların verilməsini təmin etmək;

3) vergi sahəsində hüquq pozuntularını doğuran səbəbləri araşdırmaq və belə halların aradan qaldırılması üçün öz səlahiyyətləri daxilində müvafiq tədbirlər həyata keçirmək;

4) vergi ödəyicilərinin hüquqlarının və qanuni mənafelərinin qorunmasını təmin etmək;

5) qanunvericiliklə müəyyən edilmiş digər vəzifələri yerinə yetirmək.

Vergilər Nazirliyi göstərilən vəzifələrə uyğun olaraq aşağıdakı funksiyaları həyata keçirir:

- vergi siyasətinin təkmilləşdirilməsi haqqında təkliflər hazırlayır;

- vergi qanunvericiliyinə riayət olunmasını, dövlət vergilərinin və ona həvalə edilmiş digər daxilolmaların düzgün hesablanmasını, vaxtında və tam məbləğdə dövlət büdcəsinə köçürülməsi ilə bağlı dövlət vergi orqanlarının işini təşkil edir;

- vergi qanunvericiliyinə riayət olunmasını təmin edən tədbirlər hazırlayır və həyata keçirir;

- hesablanmış və təyinatı üzrə daxil olmuş vergilərin uçotunu aparır və bu barədə Respublika Prezidentinə, Nazirlər Kabinetinə və Maliyyə Nazirliyinə məlumat verir;

- qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada vergi ödəyiciləri haqqında məlumatın, o cümlədən vergi və Kommersiya sirtinin qorunması qaydalarına riayət edir və onu təmin edir;

- tabeliyində olan vergi orqanlarının fəaliyyətinə nəzarəti həyata keçirir;

- qanunvericiliyə uyğun olaraq cinayət işləri üzrə təhqiqat, istintaq aparır və əməliyyat-axtəriş fəaliyyətini həyata keçirir;

- xarici dövlətlərin vergi və digər səlahiyyətli orqanları ilə əməkdaşlıq edir;
- dövlət vergi orqanlarının vahid avtomatlaşdırılmış məlumat sisteminin yaradılmasını təmin edir;
- öz vəzifələrinə uyğun olaraq qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər funksiyaları həyata keçirir.

Nazirlik öz vəzifə və funksiyalarını özü və ya bilavasitə ona tabe olan ərazi vergi orqanları vasitəsilə mərkəzi və yerli icra hakimiyyəti orqanları, hüquq-mühafizə, maliyyə və digər dövlət hakimiyyət orqanları ilə qarşılıqlı əlaqədə həyata keçirir.

Nazirliyin öz vəzifə və funksiyalarını həyata keçirmək üçün aşağıdakı hüquqları vardır:

- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada və hallarda kameral və səyyar vergi yoxlamaları keçirmək;
- vergi ödəyicilərindən vergi qanunvericiliyinin pozulması hallarının aradan qaldırılmasını tələb etmək;
- Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilmiş qaydada vergi öhdəliklərinin yerinə yetirilməsi müddətini dəyişdirmək;
- qanunla müəyyən edilmiş hallarda və qaydada əməliyyat-axtarış fəaliyyətini həyata keçirmək, təhqiqat və istintaq aparmaq;
- vergi nəzarətini həyata keçirmək məqsədilə mütəxəssisləri, ekspertləri, tərcüməçiləri, müşahidəçiləri cəlb etmək;
- qanunla müəyyən edilmiş hallarda Kommersiya qurumlarının dövlət qeydiyyatının ləğv edilməsi barədə məhkəmədə iddia qaldırmaq;
- öz səlahiyyətləri daxilində bütün vergi ödəyiciləri üçün icrası məcburi olan qərarlar qəbul etmək;
- qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada rabitə və məlumatların ötürülməsi sistemini yaratmaq;

- qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hüquqları həyata keçirmək.

Respublika Prezidentinin 28 sentyabr 2002-ci il tarixli "Sahibkarlığın inkişafına mane olan müdaxilələrin qarşısının alınması haqqında" Fərmanına əsasən, Cinayət Məcəlləsinin 192-ci (Qanunsuz sahibkarlıq), 193-cü (Yalançı sahibkarlıq), 205-1-ci (saxta aksiz markalarını hazırlama, əldə etmə və ya satma), 213-cü (Vergi ödəməkdən yayınma) və 213-1-ci (Aksiz markası ilə markalanmalı olan məhsulları (malları) belə marka almadan xeyli miqdarda satma, satış məqsədi ilə saxlama, istehsal binasının hüdudlarından kənara çıxarma və ya idxal etmə) maddələri üzrə cinayət işləri Vergilər Nazirliyi tərəfindən başlandıqda, həmin cinayətlərin ibtidai istintaqı zamanı Cinayət Məcəlləsinin 178, 179, 184, 195-205, 208, 210-212, 308, 309, 311-314, 320 və 326-cı maddələrində göstərilən cinayətlərin əlamətləri aşkar olunduqda, göstərilən işlər üzrə ibtidai istintaq Vergilər Nazirliyi tərəfindən aparılır.

Nazirliyin fəaliyyətinə Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin və azad edilən nazir rəhbərlik edir.

Vergilər naziri Nazirliyə həvalə edilmiş vəzifələrin yerinə yetirilməsi və onun funksiyalarının həyata keçirilməsi üçün şəxsən məsuliyyət daşıyır. Vergilər

nazirinin birinci müavini və üç müavini Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən vəzifəyə təyin və vəzifədən azad edilir.

Vergilər naziri aşağıda göstərilən səlahiyyətlərə malikdir:

- Nazirliyin fəaliyyətini təşkil edir və ona rəhbərlik edir;
- nazirin müavinləri arasında vəzifə bölgüsünü aparır, nazirliyin müvafiq struktur bölmələrinin idarə olunmasını onlara həvalə edir;
- Nazirliyin struktur bölmələrinin funksional təyinatı və say tərkibini müəyyən edir və zərurət olduqda, həmin strukturda dəyişikliklər aparır;
- Nazirliyin səlahiyyətləri daxilində normativ aktları imzalayır (təsdiq edir) və onların icra vəziyyətinin yoxlanılmasını təşkil edir;
- dövlət vergi orqanlarını təmsil edir, digər dövlət orqanları ilə Nazirliyin qarşılıqlı fəaliyyətini təmin edir;
- qanunvericiliyə uyğutu olaraq digər hüquqlardan istifadə edir və funksiyalar həyata keçirir.

Vergilər Nazirliyində nazirdən (kollegiyanın sədri) və nazirin müavinlərindən, Naxçıvan MR-in vergilər nazirindən, habelə Nazirliyin digər rəhbər işçilərindən ibarət kollegiya təşkil olunur. Kollegiyanın tərkibi vəzifələr üzrə nazirin təqdimatına əsasən Respublika Prezidenti tərəfindən təsdiq edilir.

Kollegiya öz iclaslarında Nazirliyin fəaliyyəti ilə bağlı mühüm məsələlərə baxır və onlar haqqında müvafiq qərarlar qəbul edir.

Kollegiyanın iclasları Kollegiyanın üzvlərinin üçdə ikisi iştirak etdikdə səlahiyyətlidir. Kollegiyanın qərarları onun üzvlərinin sadə səs çoxluğu ilə qəbul edilir. Kollegiyanın iclasında səslər bərabər bölündükdə Kollegiyanın sədrinin səsi həlledici hesab edilir. Kollegiyanın qərarları nazirin əmrləri ilə həyata keçirilir.

Vergilər Nazirliyinin strukturu aşağıdakı kimidir:

- nazir; nazirin birinci müavini və üç müavin, müşavir, köməkçi və katiblik;
- Vergi Siyasəti və Strateji Araşdırmalar Baş İdarəsi;
- Vergi Borclarının Məcburi Alınması İşinin Təşkili İdarəsi;
- Kadr Siyasəti və Hazırlığı İdarəsi;
- Maliyyə-Təsərrüfat İdarəsi;
- Hüquqi Təminat İdarəsi;
- Vergi Ödəyicilərinə Xidmət İdarəsi;
- Kommersiya hüquqi şəxslərin dövlət qeydiyyatının təşkili və iqtisadi təhlil Baş İdarəsi;
- Beynəlxalq Münasibətlər İdarəsi;
- Vergi Auditi Baş İdarəsi;
- Vergi cinayətlərinin ibtidai araşdırılması departamenti;
- Xüsusi Rejimli Vergi Xidməti Departamenti;
- Tədris Mərkəzi;
- Naxçıvan MR Vergilər Nazirliyi;
- Bakı şəhəri Vergilər Departamenti;
- Ərazi Vergilər İdarələri;
- Daxili Təhlükəsizlik Baş İdarəsi;
- Operativ Nəzarət İdarəsi;

- Vergi Auditi Departamenti;
- Mühasibatlıq.

Beləliklə, suala nəticə olaraq onu da qeyd edirik ki, AR Prezidentinin 28 sentyabr 2007-ci il tarixli "İnzibati xətlər haqqında işlərə baxmağa səlahiyyəti olan vəzifəli şəxslərin siyahısı"nın təsdiq edilməsi haqqında Fərmana əsasən İnzibati Xətlər Məcəlləsinin 222.1-ci, 222.2-ci, 246-249-cu, 252-ci və 325-ci maddələrində nəzərdə tutulmuş inzibati xətlər haqqında işlərə də Vergilər Nazirliyi baxır.

Sual 3. Dövlət vergi orqanlarında xidmət keçmənin xüsusiyyətləri

Vergi orqanlarında xidmət - Azərbaycan Respublikasının icra hakimiyyəti orqanları sistemində daxil olan vergi orqanlarının funksiya və məqsədlərini öz peşəkar fəaliyyətləri ilə həyata keçirən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının dövlət qulluğunun xüsusi növüdür.

Vergi orqanlarında xidmət haqqında qanunvericilik Azərbaycan Respublikasının Konstitusiyasından, Vergi Məcəlləsindən, "Dövlət qulluğu haqqında" Qanundan, "Dövlət vergi orqanlarında xidmət haqqında" Əsasnamədən və vergi orqanlarında xidmətin qaydalarını tənzimləyən digər normativ-hüquqi aktlardan ibarətdir.

Vergi orqanları öz səlahiyyətləri çərçivəsində hüquq-mühafizə orqanlarının səlahiyyətlərini həyata keçirirlər.

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri dedikdə, vahid sistem təşkil edən vergi orqanlarında vəzifə tutan və qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada xüsusi rütbələr verilmiş vətəndaşlar başa düşülür.

Azərbaycan Respublikasının Dövlət vergi orqanlarında xidmətin qaydalarını və vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinin hüquqi vəziyyətinin əsaslarını Azərbaycan Respublikasının 12 iyun 2001-ci il tarixli Qanunu ilə təsdiq edilmiş "Dövlət vergi orqanlarında xidmət haqqında" Əsasnamə müəyyən edir. Bu Qanunun tətbiq edilməsi barədə 19 iyul 2001-ci il tarixdə Respublika Prezidentinin Fərmanı verilmişdir.

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 1 fevral 2005-ci il tarixli Sərəncamı ilə isə hər il fevralın 11-i Azərbaycan Respublikası vergi xidməti işçilərinin peşə bayramı günü kimi təsis edilmişdir.

İrqiindən, milliyyətindən, dilindən, cinsindən, sosial mənşəyindən, əmlak vəziyyətindən, yaşayış yerindən, dini mənsubiyyətindən, əqidəsindən, ictimai və digər birliklərə mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, müvafiq vəzifənin tələblərinə uyğun peşə hazırlıq malik olan və Azərbaycan Respublikasının dövlət dilini sərbəst bilən Azərbaycan Respublikası vətəndaşlarının vergi orqanlarında xidmət etmək hüququ vardır.

Vergi orqanlarında xidmətə qəbul "Dövlət vergi orqanlarında xidmət haqqında Əsasnamə" və "Dövlət qulluğu haqqında" Qanuna uyğun olaraq aparılır.

Bir qayda olaraq, vergi orqanlarında xidmətə ali təhsili olan, Vergilər Nazirliyi tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada yaşı 35-i keçməmiş vətəndaşlar qəbul edilirlər.

Vətəndaş aşağıdakı hallarda vergi orqanlarında xidmətə qəbul oluna bilməz:

1) məhkəmənin qanuni qüvvəyə minmiş qərarı ilə məhdud fəaliyyət qabiliyyətli və ya fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edildikdə;

2) üzərindən məhkumluğu götürülmədikdə və ya ödənilmədikdə. Qanunla müəyyən olunmuş müddətli həqiqi hərbi xidmət keçməmiş (qanuni əsaslarla müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan möhlət hüququ olanlar və ya

müddətli həqiqi hərbi xidmətə çağırışdan azad edilənlər istisna olmaqla) çağırış yaşlı vətəndaşlar dövlət vergi orqanlarında xüsusi rütbələr nəzərdə tutulmuş vəzifələrə xidmətə qəbul edilmirlər.

Vergi orqanlarına xidmətə qəbul edilən şəxslər üçün, onların peşəkarlıq səviyyəsini, müvafiq əmək funksiyasını icra etmək bacarığını yoxlamaq məqsədi ilə xidmət stajına daxil edilməklə üç aya qədər smaq müddəti müəyyən edilə bilər.

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinə aşağıdakı hərəkətlərin edilməsinə ixtiyarı yoxdur:

- a) vergi məsələləri üzrə üçüncü şəxslərin müvəkkili olmaq;
- b) vergi işi ilə əlaqədar mülki-hüquqi xarakterli işləri müqavilə ilə yerinə yetirmək;
- c) təsərrüfat subyektlərinin idarə edilməsində bilavasitə və ya nümayəndə vasitəsilə iştirak etmək;
- ç) tətillərdə və dövlət orqanlarının işini pozan digər hərəkətlərdə iştirak etmək;
- d) sahibkarlıq fəaliyyəti ilə (o cümlədən vasitəçilərin köməyi ilə) məşğul olmaq, üçüncü şəxslərə qanunvericiliklə nəzərdə tutulmayan hər hansı bir yardım göstərmək və bunun müqabilində haqq almaq, imtiyazlar və xidmətlər əldə etmək, əvəzçilik qaydasında istənilən haqqı ödənilən işi görmək (elmi-pedaqoji və yaradıcılıq fəaliyyətindən başqa).

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinə tutduqları vəzifəsinə, ixtisasma və iş stajına görə xüsusi rütbələr verilir.

Vergi orqanlarına xidmətə qəbul olunan vətəndaşlara və vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinə aşağıda göstərilən xüsusi rütbələr verilir və onların həmin rütbələrdə xidmət illəri aşağıdakı kimi müəyyən edilir:

Kiçik rəis heyəti

1. 3-cü dərəcəli müfəttiş - 2 il;
2. 2-ci dərəcəli müfəttiş - 2 il;
3. 1-ci dərəcəli müfəttiş - 3 il;

Baş rəis heyəti

4. kiçik vergi xidməti müşaviri - 3 il;
5. vergi xidməti müşaviri - 4 il;
6. baş vergi xidməti müşaviri;

Ali rəis heyəti

7. 3-cü dərəcəli dövlət vergi xidməti müşaviri
8. 2-ci dərəcəli dövlət vergi xidməti müşaviri;
9. 1-ci dərəcəli dövlət vergi xidməti müşaviri;
10. Azərbaycan Respublikasının həqiqi dövlət vergi xidməti müşaviri.

Baş vergi xidməti müşaviri və daha yüksək rütbələr üçün xüsusi rütbələrdə xidmət illəri müəyyən edilmir.

Ali rəis heyətinə rütbələr Azərbaycan Respublikasının Prezidenti tərəfindən verilir. Vergi orqanlarının kiçik və baş rəis heyəti üçün nəzərdə tutulan xüsusi rütbələr Vergilər Nazirliyi tərəfindən verilir.

Vergi orqanları işçilərinin sosial müdafiəsinə dövlət təminat verir və onlar dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına icbari qaydada sığorta olunurlar. İcbari sığortanın qaydası və şərtləri qanunla müəyyən edilir.

Vergi orqanının işçisinə xidməti fəaliyyəti həyata keçirdiyi zaman peşə fəaliyyəti ilə məşğul olmağa imkan verməyən ağır bədən xəsarəti yetirildikdə, ona dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına vəzifə maaşı ilə pensiya arasındakı fərq ödənilir.

Xidməti fəaliyyətlə əlaqədar vergi orqanının işçisinin və ya onun ailə üzvlərinin əmlakına dəymiş zərər, sonradan təqsirkar şəxsdən tutulmaqla, tam həcmdə dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilir.

Vergi orqanlarının maddi həvəsləndirmə və inkişaf fondu, onların nəzarəti ilə büdcəyə ödənilməsi təmin olunmuş vergilərin və qeyri-vergi büdcə daxilolmalarının müvafiq il üçün dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş həcmdən artıq məbləğin 50 faizi hesabına yaradılır.

Vergi Cinayətlərinin İbtidai Araşdırılması Departamentinin əməkdaşlarının qanunvericiliklə müəyyən edilmiş hallarda və qaydada fiziki qüvvə, xüsusi vasitələr və xidməti silah tətbiq etmək hüququ vardır.

Xidmətdə yüksək müvəffəqiyyətlərə, uzun müddət qüsursuz xidmətə görə vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinə aşağıdakı həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq edilir:

- 1) təşəkkür elan edilməsi;
- 2) fərdi qaydada mükafatlandırılması;
- 3) Vergilər Nazirliyinin fəxri fərmanı ilə təltif edilməsi;
- 4) növbəti xüsusi rütbənin vaxtından əvvəl verilməsi;
- 5) növbəti xüsusi rütbənin tutduğu vəzifə üçün nəzərdə tutulandan bir pillə yuxarı verilməsi;

6) tətbiq edilmiş intizam tənbehinin vaxtından əvvəl ləğv edilməsi. Vergi orqanının vəzifəli şəxsləri xüsusi xidmətlərinə görə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada dövlət təltifinə təqdim oluna bilərlər.

Vergi orqanının vəzifəli şəxsi xidməti intizam qaydalarını pozduqda ona aşağıdakı intizam tənbehlərindən biri tətbiq edilə bilər:

- 1) töhmət;
- 2) sonuncu xəbərdarlıqla şiddətli töhmət;
- 3) 6 ay müddətinə aşağı vəzifəyə keçirmə;
- 4) xüsusi rütbəni bir pillə aşağı salma;
- 5) vergi orqanlarında xidmətinə xitam verilmə.

Vergi orqanının vəzifəli şəxsi "Korrupsiyaya qarşı mübarizə haqqında" AR Qanununun 5.1-ci maddəsində müəyyən edilmiş tələblərə əməl etmədikdə və ya həmin Qanunun 9-cu maddəsində göstərilən hüquqpozmaları törətdikdə (onlar inzibati və ya cinayət məsuliyyəti yaratmadıqda) intizam məsuliyyətinə cəlb olunur.

İntizam tənbehinin qüvvədə olduğu müddətdə vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinə (tətbiq edilmiş intizam tənbehinin vaxtından əvvəl ləğv edilməsi həvəsləndirmə tədbiri istisna olmaqla) həvəsləndirmə tədbirləri tətbiq edilə bilməz.

Kadrların peşəkarlıq, işgüzarlıq və mənəvi keyfiyyətlərinin qiymətləndirilməsi, habelə tutduğu vəzifəyə uyğun gəlib-gəlmədiyi barədə nəticə çıxarmaq məqsədilə qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada Vergilər Nazirliyi tərəfindən vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinin attestasiyası keçirilir. Vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinin attestasiyası zamanı onların xidməti fəaliyyətinin qiymətləndirilməsinin nəticələri nəzərə alınır. Vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi "Dövlət qulluğu haqqında" AR-in Qanunu ilə müəyyən edilmiş qaydada həyata keçirilir. Yalnız müvafiq vəzifədə azı 1 il xidmət edən və 3 ildə 1 dəfədən çox olmayaraq, vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinin attestasiyası keçirilə bilər.

Vergilər Nazirliyi tərəfindən yaradılan attestasiya komissiyası vergi orqanlarının vəzifəli şəxsinin tutduğu vəzifəyə uyğun olduğu və ya uyğun olmadığı haqqında iki qərardan birini qəbul edir. Bununla yanaşı, attestasiya komissiyası bu qərarında vergi orqanlarının vəzifəli şəxsinin başqa vəzifədə istifadə edilməsinin məqsədə müvafiqliyi barədə tövsiyə verə bilər.

Vergi orqanının vəzifəli şəxsinin xidmətinə aşağıdakı hallarda xitam verilə bilər:

- 1) öz təşəbbüsü ilə;
- 2) təşkilati-ştat tədbirlərinin keçirilməsi ilə əlaqədar, əgər vəzifəli şəxsin vergi orqanlarında digər vəzifəyə keçirilməsi qeyri-mümkün olduqda və ya belə vəzifəyə keçirilmədən göstərilən vəzifəli şəxs imtina etdikdə;
- 3) tutduğu vəzifəyə uyğun gəlmədiyi barədə attestasiya komissiyasının qərarı olduqda, əgər vəzifəli şəxsin vergi orqanlarında onun ixtisasına uyğun olan digər vəzifəyə keçirilməsi qeyri-mümkün olduqda və ya belə vəzifəyə keçirilmədən göstərilən şəxs imtina etdikdə, habelə sınağın nəticəsi qənaətedici olmadıqda;
- 4) xidməti intizamı bir dəfə kobud şəkildə pozduqda və ya xidməti vəzifələrini müntəzəm surətdə yerinə yetirmədikdə;
- 5) Azərbaycan Respublikası vətəndaşlığına xitam verildikdə;
- 6) Azərbaycan Respublikasının əmək qanunvericiliyinə müvafiq olaraq tərəflərin iradəsindən asılı olmayan hallarda;
- 7) Azərbaycan Respublikasının əmək qanunvericiliyində nəzərdə tutulan digər hallarda.

Qeyd edilməlidir ki, 2-6-cı bəndlərdə göstərilən əsaslara görə vergi orqanının vəzifəli şəxsinin xidmətinə xitam verilməsi AR Vergilər Nazirliyinin təşəbbüsü ilə həyata keçirilir.

AR Prezidenti tərəfindən müəyyən edilən vergi orqanlarında xidmət edən vəzifəli şəxslərin pensiya təminatı xüsusi rütbəli şəxslər üçün "Əmək pensiyaları haqqında" AR Qanununda nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir. Vergi orqanlarında dövlət qulluğunda çalışan vəzifəli şəxslərə dövlət qulluqçuları üçün "Əmək pensiyaları haqqında" AR Qanununda nəzərdə tutulmuş pensiya təminatı şamil edilir.

Vergi orqanlarında xidmətinə xitam verilməsi və ya başqa vəzifəyə keçirilməsi barədə qərarla razı olmayan vergi orqanının vəzifəli şəxsinin həmin qərardan Vergilər Nazirliyinə və ya məhkəməyə şikayət vermək hüququ vardır.

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri qüvvədə olan qanunvericiliyə və AR-in tərəfdar çıxdığı beynəlxalq müqavilələrə, digər normativ-hüquqi aktlara, habelə "Dövlət vergi orqanlarında xidmət haqqında" Əsasnaməyə uyğun olaraq öz səlahiyyətləri daxilində vəzifələr yerinə yetirir və müəyyən hüquqlardan istifadə edirlər.

Təşkilati-ştat tədbirlərinin həyata keçirilməsi ilə əlaqədar vəzifədən azad olunmuş vergi orqanının vəzifəli şəxsi 3 ay müddətinə, əmək haqqı saxlanılmaqla AR Vergilər Nazirliyinin müəyyən etdiyi qaydada həmin orqanm sərəncamının da saxlanıla bilər. Müstəsna hallarda bu müddət AR Vergilər Nazirliyi tərəfindən bir ilədək müddətə uzadıla bilər. Vergi orqanının vəzifəli şəxsinin xəstə olduğu, əsas və əlavə məzuniyyətlərdə olduğu müddət bu müddətə daxil edilmir.

Vergi orqanının vəzifəli şəxsinin həmin vergi orqanmda və ya digər yerə xidmətə keçirilməsinə yalnız həmin vəzifəli şəxsin razılığı ilə yol verilir.

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri xidmət üzrə aşağıdakı hallarda başqa işə keçirilirlər:

- vəzifəli şəxsin yüksək vəzifəyə keçirilməsi;
- vəzifəli şəxsdən daha məqsədyönlü istifadə edilməsi ilə;
- vəzifəli şəxsin sağlamlığı və ya yaş həddi nəzərə alınmaqla digər vəzifəyə keçirilməsi.

Xidməti vəzifə ilə bağlı barəsində cinayət işi qaldırılan, habelə xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən kobud pozuntulara yol verən vergi orqanının vəzifəli şəxsləri istintaq və ya xidməti araşdırma başa çatana qədər tutduğu vəzifələrdən müvəqqəti olaraq kənar edilə bilərlər. Həmin şəxslər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada vəzifələrinə qaytarıldıqda onlara işdən kənarlaşdırıldıqları müddət ərzində verilməmiş əmək haqqı ödənilir. Vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri digər hüquq-mühafizə orqanlarına xidmətə keçirilərkən onların vergi orqanlarında xidmət illəri göstərilən orqanlarda xidmət illərinə daxil edilir. Eyni qayda digər hüquqmühafizə orqanlarından vergi orqanlarına xidmətə qəbul olunmuş şəxslərə də şamil olunur.

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinə Azərbaycan Respublikasının əmək qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş tam iş vaxtı şamil edilir. Lakin bununla belə xidmət şəraitindən asılı olaraq vəzifəli şəxslərin bəzi kateqoriyalarına qısaldılmış iş vaxtı da müəyyən edilə bilər. Müstəsna hallarda vəzifəli şəxslər öz xidməti vəzifələrini yerinə yetirməklə əlaqədar əmək qanunvericiliyi ilə nəzərdə tutulan qaydada iş vaxtından artıq işlərə, həmçinin gecə vaxtı, iş günü hesab edilməyən istirahət, səsvermə, iş günü hesab edilməyən bayram günləri və ümumxalq hüzn günündə işə cəlb oluna bilərlər. Belə hallarda onların əməyi əmək qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada ödənilir.

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri əmək qanunvericiliyi ilə müəyyən edilmiş qaydada əsas vəzifələri ilə yanaşı, digər vəzifələri müvəqqəti icra etməyə görə əlavə əmək haqqının ödənilməsi hüququna malikdirlər.

Vergi orqanlarının vəzifəli şəxslərinə aşağıda göstərilən məzuniyyətlər verilir:

- 1) hər il verilən əsas məzuniyyət;
- 2) əlavə məzuniyyətlər;
- 3) sosial məzuniyyətlər;
- 4) təhsili davam etdirmək və elmi yaradıcılıqla məşğul olmaq üçün verilən təhsil və yaradıcılıq məzuniyyəti;
- 5) ödənişsiz məzuniyyət.

Məzuniyyət müddəti əmək qanunvericiliyi ilə müəyyən olunmuş qaydada təqvim günü ilə hesablanır. Xidmətin birinci ili üçün əsas məzuniyyət hüququ, bütün vətəndaşlarda olduğu kimi, vəzifəli şəxsin xidmətə daxil olduğu andan etibarən 6 ay sonra yaranır. Xidmətin sonrakı illəri üçün məzuniyyət təqvim ilinin istənilən vaxtında, məzuniyyətlərin verilməsi növbəsinə müvafiq surətdə verilə bilər.

Dövlət vergi orqanlarının işçilərinə geyim formasının verilməsi qaydaları AR NK-nm (5 dekabr 2008-ci il tarixli 270 nömrəli) "Azərbaycan Respublikası dövlət vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri üçün xüsusi geyim formasının və fərqləndirmə nişanlarının təchizat norması və istifadə müddətlərinin təsdiq edilməsi haqqında" Qərarı ilə tənzimlənir.

Beləliklə, suala nəticə olaraq qeyd edirik ki, respublikamızda həm iqtisadi, həm də hüquq-mühafizə fəaliyyəti həyata keçirən vergi orqanları mühüm əhəmiyyətə malikdir. Vergi orqanlarının vəzifəli şəxsləri xidməti vəzifələrini yerinə yetirərkən dövlət nümayəndəsi kimi təmsil olunur və dövlətin mühafizəsi altında olurlar. Qanunla səlahiyyət verilmiş müvafiq orqanlar və vəzifəli şəxslər istisna olmaqla, onların fəaliyyətinə heç kəsin müdaxilə etmək hüququ yoxdur.

NƏTİCƏ

Beləliklə, müəhazirəyə nəticə vurmazdan əvvəl, mövzunun əsasını təşkil edən vergiyə anlayış vermək istəyirəm.

Vergi-dövlətin və bələdiyyələrin fəaliyyətinin maliyyə təminatı məqsədilə vergi ödəyicilərinin mülkiyyətində olan pul vəsaitlərinin özgəninkiləşdirilməsi şəklində dövlət büdcəsinə və yerli büdcələrə köçürülən məcburi, fərdi, əvəzsiz ödənişdir.

Azərbaycan Respublikasında dövlət və vergi orqanlarını Azərbaycan Respublikasının Vergilər Nazirliyi və bilavasitə, ona tabe olan ərazi vergi orqanları təşkil edir.

Azərbaycan Respublikasının vergiləri yalnız Vergi Məcəlləsi ilə müəyyən edilir. Vergi Məcəlləsi vergi sistemini, vergitutmanın ümumi əsaslarını, vergilərin müəyyən edilməsi, ödənilməsi və yığılması qaydalarını, vergi ödəyicilərinin və dövlət vergi orqanlarının, habelə vergi münasibətlərinin digər iştirakçılarının vergitutma məsələləri ilə bağlı hüquq və vəzifələrini, vergi nəzarətinin forma və metodlarını, vergi qanunvericiliyinin pozulmasına görə məsuliyyəti, dövlət vergi orqanlarının və onların vəzifəli şəxslərinin hərəkətlərindən (hərəkətsizliyindən) şikayət edilməsi qaydalarını müəyyən edir.

Vergilər Nazirliyi yanında vergi cinayətlərinin ibtidai araşdırılması Departamenti tərəfindən əsas diqqət icraatda olmuş cinayət işlərinin istintaqına və bu cinayətləri törətmiş şəxslərin ifşa olunaraq məsuliyyətə cəlb edilməklə dövlət büdcəsindən yayındırılmış vəsaitlərin ödənilməsinə, habelə müxtəlif üsul vasitələrlə vergidən yayınan şəxslərin müəyyən edilərək barələrində qanunamüvafiq tədbirlərin görülməsinə yönəldilmişdir.

Beləliklə, mövzuda əldə etdiyiniz hüquqi biliklər sizin bir hüquqşünas kimi formalaşmağınızda əsas olacaqdır.